Badanie pilotażowe nt. *Wpływu sztucznej inteligencji na model ryzyka audytu*

Scenariusz/kwestionariusz wywiadu strukturyzowanego

Wprowadzenie do rozmowy: Przedstawić cel badania.

Część 1. Metryczka *(wypełnia Ankieter) Do metodyki badań – charakterystyka respondentów*

1. **Imię i nazwisko R05**
2. **Stanowisko**

	Audytor/Biegły rewident
	Dyrektor finansowy
x	Nauczyciel akademicki
	Inne, jakie……..

3. **Sektor**

	Sektor prywatny
x	Sektor publiczny

4. **Doświadczenie zawodowe (liczba lat w zawodzie):** 30 lat
5. **Stopień/tytuł naukowy (jeśli dotyczy):** dr hab., prof. Uczelni
6. **Lokalizacja /miejsce zamieszkania** *(miejsce zamieszkania - osoba fizyczna):*
   Miejscowość:
   Kod pocztowy:
   Województwo: lubelskie

Część 2. Pytania merytoryczne

Pytania:

7. **Czy do tej pory znane było Panu/Pani zagadnienie dotyczące wykorzystania algorytmów opartych na sztucznej inteligencji w programach finansowo-księgowych i/lub w audycie (procesie kontroli)?**

	Tak
x	Nie

8. **Czy Państwo wykorzystują algorytmy oparte na sztucznej inteligencji w programach finansowo-księgowych i/lub w audycie (procesie kontroli)?**

	Tak
	Nie
x	Nie dotyczy

Jeśli tak, proszę opisać dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie. *(free text)*

9. **Czy spotkał/a się Pan/Pani z problematyką badawczą/dyskusją dotyczącą związku między wykorzystaniem AI a ryzykiem audytu?**

[ ] Tak
[x] Nie

Jeśli tak, proszę opisać dotychczasowe doświadczenia w tym zakresie. *(free text)*

Prawdę powiedziawszy tak jak mówiłam ta sztuczna inteligencja, to nie jest jak gdyby coś, na czym ja się znam. I jeżeli chodzi o ryzyko audytu, rozumiem, że tu chodzi o audyt zewnętrzny. Nie, nie spotkałam się z taką dyskusją - albo się nie toczy, albo jest niszowa, że po prostu do niej nie dotarłam.

10. **Proszę ustosunkować się do następujących stwierdzeń:**

Wyszczególnienie	1 Zdecydowanie nie	2 Nie	3 Raczej nie	4 Nie mam zdania	5 Raczej tak	6 Tak	7 Zdecydowanie tak
Stosowanie przez audytora w procesie badania algorytmów/narzędzi opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu.			x				
Stosowanie przez klienta programów finansowo-księgowych opartych na sztucznej inteligencji wpływa na ryzyko audytu.		x					
Wyższe ryzyko audytu związane jest ze stosowaniem AI przez klienta		x					
Wyższe ryzyko audytu związane jest ze stosowaniem AI przez audytora			x				
W obu przypadkach ryzyko jest takie samo					x		

Proszę uzasadnić swoje stanowisko. *(free text)*

Jeżeli rozumiemy sztuczną inteligencję jako programy komputerowe i wszystko co jak gdyby się z nimi wiąże, automatyzacja, to samo w sobie to nie zwiększa ryzyka.
Należałoby to rozważać z dwóch punktów widzenia: ze strony klienta i ze strony audytora. Jeżeli klient stosuje automatyzację procesów finansowo-księgowych, to bardzo duża ilość dokumentów, czy bardzo duża ilość asortymentu jakie u klienta występują, powoduje, że on musi zastosować program komputerowy, czy jakieś rozwiązania techniczne, które tę mechaniczną, powtarzalną pracę czy dokumentację po prostu szybciej ogarną. Czyli jest zmuszony stosować sztuczną inteligencję w pracach finansowo-księgowych, żeby szybciej, jak gdyby obracać informacją, która zachodzi w jego działalności. Natomiast jeżeli chodzi o audytora, to audytor może różne procesy - czy losowania, czy programów komputerowych zastosować do obliczeń, do określenia próby badawczej badania. Ale jest jeszcze potrzebne doświadczenia audytora, jest jeszcze potrzebne, jak gdyby zwracanie uwagi na takie standardowe miejsca, które generują ryzyko u klienta. I to widać w dokumentacji, w operacjach, i sztuczna inteligencja czy programy komputerowe są bardziej uzupełnieniem pracy biegłego. Natomiast u klienta one w dużej części mogą, jak gdyby zastąpić człowieka, nie musi tego robić ręcznie, osobiście.

11. **Proszę ustosunkować się do następujących stwierdzeń:**

Wyszczególnienie	1 Zdecydowanie nie	2 Nie	3 Raczej nie	4 Nie mam zdania	5 Raczej tak	6 Tak	7 Zdecydowanie tak
Stosowanie AI przez audytora i/lub klienta powinno wpływać na wysokość opłaty za audyt (wynagrodzenia za audyt)			x				
Stosowanie AI przez klienta powinno wpływać na wzrost wysokości opłaty za audyt		x					

Stosowanie AI przez audytora powinno wpływać na wzrost wysokości opłaty za audyt		x					

Proszę uzasadnić swoje stanowisko. (*free text)*

Stosowanie sztucznej inteligencji przez audytora i/lub przez klienta powinno wpływać na wysokość opłaty za audyt, wynagrodzenie za audyt: Cena usług audytorskich to jest taka bardzo mocno umowna. Wydaje mi się, że zależy ona nie tylko od pracochłonności operacji, czy tego zadania, które ma wykonać audytor, ale tutaj na pewno jest brana pod uwagę renoma audytora. Stosowanie sztucznej inteligencji, ilość operacji u klienta stosującego różnego rodzaju programy finansowo-księgowe, to raczej mają mniejsze znaczenie. Mają mniejszy wpływ na cenę. Większy wpływ na cenę ma jak gdyby osoba, instytucja audytora - czy to jest prestiżowy audytor. I to zależy też od wielkości firmy, która jest badana. Tak że nawiązując już do tego stwierdzenia, że stosowanie sztucznej inteligencji przez audytora i lub klienta - to ma bardzo luźny związek z wysokością opłaty.
To, jakim warsztatem, jakie ma narzędzia, na jakie narzędzia go stać - wiadomo, że to są drogie programy do badania, do audytu - na pewno one znajdą się w tej cenie. Ale ze względu na konkurencję na rynku usług audytorskich, myślę, że może to i wpływa na cenę, ale na pewno nie można uzasadniać, że ponieważ stosujecie programy komputerowe, które dużo ułatwiają pracę - audytor nie może jak gdyby argumentować, że mamy świetne programy i wobec tego chcemy więcej pieniędzy za usługę audytu.
Technologia, czy sztuczna inteligencja, to w zasadzie chyba nie jest niczym szczególnym - ani w firmach, które muszą prowadzić rachunkowość, ani wśród audytorów, którzy chcą lepiej wykonywać swoją pracę, w czym czasami pomaga sztuczna inteligencja – jeśli używamy tego określenia tutaj. Myślę, że to jest codzienność w pracy i klienta, i audytora. Chyba się trzeba nauczyć i przyzwyczaić do tego, że to jest tak jak gdyby kiedyś długopis. To dzisiaj ta technologia i to co się z nią wiąże, to jest po prostu integralna część działalności gospodarczej - i firmy i także audytorów.

12. **W naszej pracy proponujemy rozszerzenie klasycznego modelu ryzyka audytowego o ryzyko sztucznej inteligencji w następujący sposób:**

Audit Risk = Ryzyko nieodłączne x Ryzyko kontroli x Ryzyko przeoczenia x Ryzyko AI

gdzie: *Ryzyko AI = Ryzyko AI audytora x Ryzyko AI klienta*

Pytania do rozmowy:

12 a) Czy w Pani/Pana opinii takie rozszerzenie modelu jest uzasadnione? Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. *(free text)*

Stosowanie sztucznej inteligencji przez klienta raczej pomniejsza to ryzyko. Dzięki sztucznej inteligencji można uniknąć błędów w pracach finansowo-księgowych, czy w ogóle w zarządzaniu firmą.
Z kolei przy audycie - to to taka mechanizacja procesów kontroli i procesów audytów zwiększałoby ryzyko. Będzie to rodziło skłonność do wrzucenia danych do programu, wyciągnięcie wyniku, określenie parametrów kiedy to sprawozdanie jest poprawnie sporządzone. Czyli sztuczna inteligencja u audytora, moim zdaniem, zwiększa ryzyko związane z pomyłkami, z błędami w audycie.
Natomiast w firmie, która angażuje sztuczną inteligencję do zarządzania finansami, do programów finansowo-księgowych, to moim zdaniem sztuczna inteligencja minimalizuje ryzyko, które się pojawi w audycie, bo będzie sprawdzana dokumentacja, dane, które liczyły maszyny i które mniej się mylą, niż człowiek. Generalnie to ja bym się skłaniała do nieprzypisywania jakiegoś dużego sprawstwa ryzyku sztucznej inteligencji. Ja uważam, że to jest narzędzie bardziej niż coś, co w jakiś sposób zmienia działalność przedsiębiorstwa, czy pracy audytorskiej.

12 b) Czy według Pani/Pana wiedzy taki model (rozszerzony) jest już obecny w praktyce?

To wymagałoby jakiegoś głębszego researchu, by zdecydowanie opowiedzieć się, czy w praktyce jest stosowany taki model mierzenia ryzyka audytu łącznie z ryzykiem AI. Ale tak jak wydaje mi się - jak przypominam sobie rozmowy z biegłymi, czy przepisy z rachunkowości wymagają, żeby do prac finansowo-księgowych były stosowane programy dopuszczone do obrotu gospodarczego – zweryfikowane, dobre, które zajmują się ewidencjonowaniem operacji gospodarczych. Biegli też wskazują, że jeżeli rachunkowość prowadzona jest ręcznie, to zawsze można coś ukryć, natomiast jeżeli jest program, który na koniec roku jest zamykany i nie można wprowadzać żadnych zmian, to jest mniejsze ryzyko, że coś będzie nie tak.

12 c) *Jeśli odpowiedzi na powyższe pytania (jedno lub oba) były twierdzące, dodatkowe pytanie:* **Nasze badanie nie potwierdziło związku między wysokością wynagrodzenia biegłych rewidentów a stosowaniem sztucznej inteligencji przez klienta. Co może być tego przyczyną?** ***(free text)***

Tu wróciłabym do wcześniejszej wypowiedzi – że audytor uważa, że ma łatwiejsze zadanie, jeżeli sprawdza po maszynie, która się rzadko myli. Czyli problemów w firmie klienta szuka się nie w mechanizmie liczenia, gromadzenia danych, ale w sposobie myślenia, w różnych segmentach działalności, które generują ryzyko dla firmy. Jeżeli dodamy do tego, że programy, które stosują firmy są dopuszczone do obrotu gospodarczego, to biegły rewident nie ma tytułu do tego, żeby podnieść cenę. Mógłby obniżyć cenę za usługę, bo sprawdza bardziej wiarygodne dane – ale to byłoby takie „samobójstwo finansowe", dlatego się tego nie robi. Generalnie to nie ma za co podwyższać ceny, bo ma się lepsze dane do weryfikacji.

13. Proszę uszeregować czynniki uwzględnione w zaprezentowanym modelu rozszerzonym według ważności - uwzględniając ich wpływ na ryzyko audytu, **przy założeniu, że 1 oznacza czynnik najbardziej istotny (najważniejszy), 5 – czynnik najmniej istotny. (Uszeregować od najważniejszego do najmniej istotnego).**

Czynnik	Ważność czynnika (1-5) Uszeregować od najważniejszego do najmniej istotnego
Ryzyko nieodłączne	3
Ryzyko kontroli	2
Ryzyko przeoczenia	1
Ryzyko AI audytora	4
Ryzyko AI klienta	5

Proszę uzasadnić swoje stanowisko/swoją odpowiedź. (*free text)*

Jeżeli chodzi o sam proces kontroli przez audytorów, to są tutaj pewne standardy, procedury i doświadczenie w procesach audytu. To jest czynnik ryzyka o mniejszej sile oddziaływania.

Ryzyko kontroli – jeżeli kontrola jest dobrze zorganizowana – audytor to sprawdza, to jest taki czynnik rozpoznany w procesie badania.

Ryzyko przeoczenia ma najsilniejszy wpływ na ryzyko audytu. Np. jeśli w procesie audytu uczestniczą stażyści, osoby mniej doświadczone, osoby bardzo podatne na korupcję, czy osoby bardzo zabiegające o to, by utrzymać się na rynku, to ryzyko przeoczenia jest nie tylko sytuacja, że biegły czegoś nie zobaczy, ale też może być, że nie chce czegoś zobaczyć. Jeżeli audytora wybiera zarząd firmy, i za audyt płaci sama firma, to tu już jest taki element, który generuje

skłonność do przeoczenia, do pewnych negocjacji między audytorem a firmą. Kiedyś uczestniczyłam w procesie badania i np. wiadomo, że biegły musi zdefiniować kluczowe ryzyka dla danej firmy, jeżeli nie zrobi, albo się pomyli, albo nie zobaczy jakiegoś dużego czynnika, to w następnym okresie mogą się pojawić w tej firmie jakieś zagrożenia dla kontynuacji działalności.
Ryzyko nieodłączne i kontroli są rozpoznane, ryzyko przeoczenia jest moim zdaniem największe – na pierwszym miejscu. Sztuczną inteligencję – jako czynnik ryzyka - bym w większym stopniu widziała u audytora, niż u klienta.

14. **Czy jest coś, co chciałby/chciałaby Pan/Pani dodać/podkreślić w kwestii omawianej problematyki badawczej?** *(free text)*
Po pierwsze należałoby doprecyzować sztuczną inteligencję, co się pod tym ukrywa – czym jest sztuczna inteligencja w działalności przedsiębiorstwa, w działalności/pracy księgowej. Gdzie u audytora jest ta sztuczna inteligencja, a gdzie jest już ta praca audytora, który w oparciu o swoją wiedzę, obiektywizm i niezależność audytuje firmę – tu należy doprecyzować. Trzeba doprecyzować tę sztuczną inteligencję – bo generalnie sztuczna inteligencja – tak jak ja ją rozumiem, to programy komputerowe, różnego rodzaju symulatory, czy programy do losowania w badaniu, to bardziej są narzędzia, niż sztuczna inteligencja. Natomiast gdyby ten biegły rewident już był robotem, który by przychodził jako podmiot, który będzie badał dane w przedsiębiorstwie – to już jest inny poziom sztucznej inteligencji.